

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys kiittää pyynnöstä ja tilaisuudesta antaa lausunto koskien 13.12.2024 laadittua luonnosta hallituksen esitykseksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevasta lainsäädännöstä.

Lausuntomme koskee pääosin tulevaa Kulttuuriperintövirastoa koskevaa lakia, mutta siinä huomioidaan myös muutamia yleisiä seikkoja.

Aluksi toteamme, että esityksessä esitetyt muutokset perustuvat selkeästi tarpeellisuuteen ja toimintaympäristön muutoksiin tulee vastata. Hallitusohjelman mukaisten säästötavoitteiden toteuttaminen edellyttää myös muutoksia. Tavoitteina hallinnollinen selkeys ja toiminnan tehokkuus kuulostavat asioilta, jotka tukevat kansalaisten yhdenvertaisuutta ja oikeuksien toteutumista. Miten tämä on toisaalta mahdollista pienentyvien resurssien turvin, siihen esitys ei mielestämme anna selvää vastausta. Jos säästöä kertyy pitkällä aikavälillä vain tukitoimintojen yhdistämisestä, säästöt tulevat vaikuttamaan Virastojen kykyyn toimia em. periaatteiden mukaisesti.

Tätä lakiesitystä on edeltänyt jo useamman vuoden ajan tehty selvitystyö, jossa on ollut eri aihepiireihin keskittyviä työryhmiä, eri ryhmiä ja myös henkilöstöä on osallistettu ja on katsottu myös uudistuksen jälkeiseen aikaan. Onko tästä prosessista voitu ottaa kaikki hyöty nyt käsillä olevaan uudistukseen säästöpainneiden noustua viimeisten parin vuoden aikana entisestään?

Lausuntomme aluksi otamme kantaa virastojen tuleviin nimiin. On olemassa selkeä vaara, että Kulttuuriperintövirasto ja Kulttuurivirasto tulevat menemään sekaisin. Kulttuurivirasto -nimi ei myöskään riittävästi avaa sen toimialaa, siitä kuitenkin iso osa keskittyy taiteeseen.

Suomen maailmanperintökohteiden yhdistyksen kannalta uudistuksessa mielenkiintoa herättää se, että tulevaisuudessa Suomen maailmanperintökohteista kulttuuriperintökohteiden kansallinen Focal point (Museoviraston viranhaltija) tulee olemaan samassa virastossa yhden kohteen vastuutahon (Site Manager organisaation) eli Suomenlinnan hoitokunnan kanssa. Lainuudistuksella ja asetuksilla tulee turvata näiden toimijoiden asema ja riippumattomuus.

Suomenlinnan hoitokunnan rahoituksesta todetaan maailmanperintökohteen yleismaailmallista arvoa kuvaavassa OUV lausunnossa, että rahoitus muodostuu vuokratulosta ja valtion keskushallinnon budjetista osoitetusta rahoituksesta. Vuokratulolla tarkoitetaan tässä siis Suomenlinnan hoitokunnan hallinnoimista kiinteistöistään saamaa vuokratuloa. Lakiesityksestä ei selviä tulevan Suomenlinnan hoitokunta yksikön rahoitusmalli, mikä aiheuttaa huolta. Vuokratulo on tähän asti vastannut merkittävästä osasta Suomenlinnan hoitokunnan rahoitusta, ja sen käyttäminen täysimääräisesti Suomenlinnan hoitoon, hallintoon ja kehittämiseen on tulevaisuudessa tärkeitä riittävän valtionrahoituksen lisäksi. Rahoituksen ennakoimattomat muutokset vaarantavat kohteen OUV:n.

Suomen maailmanperintökohteiden yhdistyksen jäsenenä ovat kaikki Suomen UNESCO:n maailmanperintökohteiden vastuutahot (Site Manager organisaatiot), myös Suomenlinnan hoitokunta. Yhdistyksemme toivoo, että uusi organisaatiomalli ja laki edelleen mahdollistaa Suomenlinnan hoitokunnan jäsenyyden sekä aktiivisen toiminnan yhdistyksessämme. Yhden jäsenen poistuminen yhteisöstämme jättäisi merkittävän jäljen toimintaamme sitä vähentävästi. Yhdistys on kuitenkin toteuttanut omalta osaltaan ansiokkaasti Suomessa tällä hetkellä voimassa olevaa strategiaa Yhteinen perintömme: Kansallinen maailmanperintöstrategia – 2015 – 2025 ja sen toimenpideohjelman ja tätä työtä on merkityksellistä jatkaa yhteisesti myös tulevaisuudessa.

Lisäksi toteamme, että esitys jättää joiltain osin kysymysmerkkejä ilmaan, esimerkkinä Kansallismuseon asema osana Kulttuuriperintövirastoa, se voi esitetyn lain perusteella tulla uudelleen keskusteluun lähitulevaisuudessa.

Seuraavaksi huomioita säännöskohtaisiin perusteluihin ja lakitekstiin pykäläkohtaisesti:

Laki opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastoista

1 §. Hallinnonalan virastot. Pykälän 1 momentissa luetellaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvat virastot ja todetaan, että tulevat virastot ovat kooltaan riittävän suuria ja synergisiä tehtäviä hoitavien virastojen toiminnot yhdistyvät luontevasti.

Kysymme, onko tulevien yksiköiden koko hyvän organisaatiouudistuksen perustana oikea, kun perusteena voisi olla virastojen toimialan tai toimintatapojen yhdenmukaisuus. Tämä toteutuu uudistuksessa osittain, osittain yhdistymisiä on tehty näennäisen keinotekoisesti.

7 § On hyvä, että varautumiselle on varattu henkilöresurssi. Kulttuuriperintövirastoa ajatellen kansallisen kulttuuriomaisuuden säilymisen turvaaminen häiriötilanteissa on ajankohtainen.

Laki Kulttuuriperintövirastosta

1 § Pykälässä määritellään osin ansiokkaasti tulevan Kulttuuriperintöviraston toimiala. Tekstissä toistuu useassakin kohdassa sana suojella tai suojeleminen; kulttuuriperinnön tai kulttuuriympäristön, aineellisten ja aineettomien arvojen suojeleminen. Huolta herättää kohdan 7 lyhyt lause, jossa todetaan, että Kulttuuriperintöviraston yksi tehtävä on huolehtia Suomenlinnan maailmanperintökohteesta sekä muista viraston hallintaan kuuluvista alueista niiden säilyttämisestä, hallinnosta, hoidosta, ylläpidosta, kehittämisestä ja esittelystä.

UNESCOn maailmanperintösopimuksen mukaisesti maailmanperintökohteeksi valitun kohteen arvoja tulee paitsi suojella ja säilyttää, myös vahvistaa. Suomenlinna on paitsi suojeltu ja erityisen arvokkaaksi todettu historiallinen monumentti, on se myös elävä kaupunginosa ja siten koti ja työssäkäyntipaikka monelle. Kohteen moninaisuuden ja elävyyden turvaaminen edellyttää maailmanperintösopimuksessa mainittua aktiivista vahvistamista. Miten laki ja maailmanperintösopimus ja siinä määritellyt arvot keskustelevat keskenään?

§ 2 Pidämme hyvänä, että tiukkenevien resurssienkin aikana virastoille kuitenkin jätetään mahdollisuus kehittää omaa toimialaansa ja virastojensa toimintaa.

§ 4 Todetaan, että Suomen Kansallismuseon erityisen aseman vuoksi sen organisatorinen asema on perusteltua järjestää tavanomaista itsenäisemmäksi verrattuna viraston muihin toimintayksiköihin. Keskeisen kansallisen kulttuuriperinnön turvaamiseksi on tarpeen jatkossa selvittää eri vaihtoehtoja Suomen Kansallismuseon toiminnan turvaamiseksi ja järjestämiseksi.

Tärkeä asia jää laissa vielä siis avoimeksi, kuten jo lausunnossamme edellä todetaan.

§ 5 Käsittelee mielestämme riittäväällä tavalla Suomenlinnan johtokunnan lopettamisen ja korvaamisen Suomenlinnan neuvottelukunnalla myös maailmanperintösopimuksen veloitteet huomioiden.

Salminen Hanna-Leena
Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys ry. - varapuheenjohtaja
Hanna-leena Salminen